

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.35>

УДК 338.1

*О. М. Лобова,
к. е. н., доцент кафедри страхування,
банківської справи та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6585-5152>*

ВПЛИВ COVID -19 НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ ДЕРЖАВИ: РИЗИКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

*O. Lobova,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Insurance,
Banking and Risk Management,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

IMPACT OF COVID -19 ON THE FINANCIAL SYSTEM OF THE STATE: RISKS AND WAYS OF COUNTERACTION

У статті проведено дослідження впливу коронавірусної хвороби на фінансову систему держави через ідентифікацію ризиків та шляхів протидії. Сучасні дослідження наукової спільноти спрямовані на вирішення проблем забезпечення легітимності використання грошових коштів; оцінку стану фінансової системи держави; оптимізації та удосконалення вітчизняного законодавства в контексті підтримки бізнесу та соціально незахищених

верств населення в контексті протидії поширенню коронавірусної хвороби; ідентифікацію чинників впливу на стан фінансової безпеки держави; проблему розроблення дієвого механізму реалізації державної підтримки бізнесу в умовах економічної кризи, спричиненої коронавірусною хворобою. Метою статті було проведення дослідження основних наслідків впливу коронавірусної хвороби на фінансові системи країн світу. Серед основних результатів, отриманих автором, є аналіз напрямів досліджень впливу коронавірусної хвороби на розвиток економік та фінансових систем країн світу; виявлені трендів у діяльності міжнародних фінансових організацій, спрямованих на ідентифікацію наслідків COVID-19 на глобальну та національні фінансові системи.

The article examines the impact of coronavirus disease on the financial system of the state through the identification of risks and ways of counteraction. The author highlights the main key challenges for the development of the financial systems of the countries of the world. Studies of international financial organizations have shown that, in addition to the problems of the development of financial systems, there is also the problem of further achievement of the Sustainable Development Goals, since the mobilization of internal resources of the countries of the world is currently suffering from a decrease in the level of economic activity. Due to the definition of the financial system as a set of institutions, this made it possible to isolate the consequences of the impact of countering the spread of the coronavirus disease on each individual subject of the financial system, in particular, the finances of the enterprise. Modern research of the scientific community is aimed at solving problems of ensuring the legitimacy of the use of funds; assessment of the state of the financial system of the state; optimization and improvement of domestic legislation in the context of business support and socially vulnerable groups in the context of combating the spread of coronavirus disease; identification of factors influencing the state of financial security of the state; the problem of developing an effective mechanism for implementing state support for business in an economic crisis caused

by coronavirus disease. The need for international cooperation to fight the pandemic is substantiated. On the basis of research conducted by the World Bank, the impact of the pandemic on the development and efficiency of capital markets was considered, and the challenges faced were characterized. The purpose of the article was to study the main effects of coronavirus disease on the financial systems of the world. Among the main results obtained by the author is the analysis of research areas of the impact of coronavirus disease on the development of economies and financial systems of the world; identified trends in the activities of international financial organizations aimed at identifying the effects of COVID-19 on the global and national financial systems.

Ключові слова: *COVID-19, глобальна фінансова система, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Організація з економічного співробітництва та розвитку, фінансові ризики.*

Keywords: *COVID-19, global financial system, World Bank, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development, fiscal risks.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фінансову систему можна визначити як сукупність установ, інструментів та ринків, що сприяє заощадженню та спрямовує їх до найбільш ефективного використання. Фінансова система складається з приватних осіб, посередників, ринків та користувачів заощаджень.

Економічні наслідки глобального розповсюдження COVID-19 посилили неприємності до ринкових ризиків такими способами, яких не спостерігалось після світової фінансової кризи. Фондові ринки знизились понад 30% [15]; передбачувана волатильність акцій та нафти підскочила до рівня кризи; а кредитні спреди боргу за неінвестиційним рівнем різко зросли, оскільки інвестори зменшують ризики. Ці виклики також сильно відрізняються від попередньої фінансової кризи. Розуміння сучасної ринкової крихкості, шляхів

занепаду фінансової системи країни та наслідків для політики вимагає тверезої оцінки змін структури світових ринків та фінансового посередництва в посткризову епоху.

Трактування категорії «фінансова система» сучасними науковцями розглядається з двох основних позицій: як сукупність інститутів, а з іншого – система формування, розподілу та контролю за використанням ресурсів.

Розгляд фінансової системи як сукупності інститутів дозволяє виокремити наслідки впливу протидії поширенню коронавірусної хвороби на кожен окремий суб'єкт фінансової системи, зокрема, фінанси підприємства.

У багатьох країнах у підприємств виникла велика заборгованість, і вони тепер уразливі перед погіршенням економічних і ринкових умов. В умовах тривалого періоду м'якої грошово-кредитної політики дуже низька вартість запозичення сприяла безпрецедентного випуску корпоративних боргових зобов'язань. Отже, корпоративний борг знаходиться на дуже високому рівні в багатьох країнах Великої двадцятки, а зростання непогашених кредитів з використанням позикових коштів в США і Європі компенсував уповільнення темпів банківського кредитування для забезпечення фінансування корпорацій із заборгованістю.

Проблема фінансового забезпечення діяльності підприємств та оцінка впливу Covid-19 на їх діяльність як ключового елементу фінансової системи держави потребує детального вивчення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню питань впливу коронавірусної хвороби на стан та розвиток фінансових систем країн світу присвячено роботи багатьох вітчизняних дослідників (Табл. 1).

**Таблиця 1. Об'єкт досліджень в статтях вітчизняних науковців,
присвячених питанням впливу коронавірусу на фінансову систему
держави**

Автор	Об'єкт дослідження
Внукова Н.М. [3]	Вплив оновлених вимог до фінансового моніторингу на зміни у доступі до фінансування суб'єктів малого і середнього бізнесу. подано формування ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу як першочерговим завданням державного регулювання ринку фінансових послуг і сполучних суб'єктів первинного фінансового моніторингу.
Олешко А.А. Ровнягін О.В.[8]	Вплив поширення COVID-19 на соціальне та економічне становище країн світу, узагальнено заходи антикризової політики та надано пропозиції щодо державної підтримки бізнесу, населення та фінансового сектору.
Петрович А. З. Татарин Н. Б.[9]	Проведено аналітичну оцінку стану фінансового ринку України в сучасних умовах коронавірусної хвороби
Приймак О.О. [11]	Вплив коронавірусної хвороби на економіку України.
Ярема Я.Р. Сподарик Т.І. [12]	Досліджено феномен ухилення від сплати податків в Україні в умовах соціально-економічної кризи та пандемії COVID-19
Крушельницька Т. А., Матвеева О. Ю., Наумов В. М. [6]	Досліджено соціально-економічний вплив пандемії Covid-19 в контексті державної політики реалізації глобальних Цілей сталого розвитку
Вудвуд В.В. [4]	Дослідження фінансової складової, що впливає на прогресивний розвиток держави, господарських одиниць та населення в умовах пандемії Covid-19
Борисова І.С. [1]	Дослідження економічних та фінансових наслідків коронавірусної хвороби.
Долбнева Д.В. [5]	Дослідження стану і тенденцій впливу COVID-19 на економічну ситуацію у світі, зокрема, визначення соціально-економічних втрат, яких зазнає Україна від пандемії цієї хвороби.
Пирожкова Ю.В.[10]	Дослідження питань, пов'язаних з оптимізацією правового регулювання накопичення, використання, перерозподілу публічних фінансових ресурсів в умовах подолання пандемії COVID-19
Васиянович В. С. [2]	Розглянуто фактори, які визначають стан фінансової безпеки в країні. Виділено основні причини виникнення зовнішніх загроз фінансовій безпеці. Проаналізовано стан фінансової безпеки в Україні. Показано, що з 2013 р. структура державного боргу є нераціональною, що призвело до значного підвищення рівня фінансової залежності країни від міжнародних фінансових інституцій.
Мельник В.М.; Савастеева, О. М. [7]	В дослідженні приділено увагу бюджетній безпеці, яка становить основу фінансової безпеки держави як багаторівневої системи. Виконано статистичний аналіз впливу бюджетної політики на стан бюджетної безпеки

Джерело: узагальнено автором.

У цілому, наведені дослідження у таблиці 1 можна згрупувати за такими напрямками:

- забезпечення легітимності використання грошових коштів та протидії фінансуванню тероризму та відмиванню грошових коштів, отриманих незаконним шляхом та впливу пандемії COVID-19;

- проведення аналітичних оглядів та оцінювання стану фінансової системи держави та її окремих елементів та впливу пандемії на їх функціонування;

- питання оптимізації та удосконалення вітчизняного законодавства в контексті підтримки бізнесу та соціально незахищених верств населення в контексті протидії поширенню коронавірусної хвороби;

- ідентифікація чинників впливу на стан фінансової безпеки держави;

- розроблення механізму реалізації державної підтримки бізнесу в умовах економічної кризи, спричиненої коронавірусною хворобою.

Попри наявну значну кількість публікацій, присвячених питанню впливу коронавірусної хвороби на фінансову систему країн, залишається недостатньо висвітленим питання об'єктності досліджень у діяльності міжнародних організацій у сфері економічного розвитку на глобальному та регіональному рівнях.

МЕТА СТАТТІ

Наведене обумовлює мету статті – провести дослідження основних наслідків впливу коронавірусної хвороби на фінансові системи країн світу.

Поставлена мета спричинила необхідність вирішення ряду завдань:

- проаналізувати напрями досліджень впливу коронавірусної хвороби на розвиток економік та фінансових систем країн світу;

- дослідити та виявити основні тренди у діяльності міжнародних фінансових організацій, спрямованих на ідентифікацію наслідків COVID-19 на глобальну та національні фінансові системи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

До кризи COVID-19 рівні та тенденції внутрішніх доходів та зовнішніх потоків до країн, що розвиваються, вже вважалися недостатніми для підтримки Цілей сталого розвитку (ЦСР). З огляду на високий рівень державного боргу та додатковий тиск, спричинений пандемією на всі основні джерела фінансування розвитку, країни з низьким та середнім рівнем доходу можуть боротися за фінансування своїх заходів у галузі охорони здоров'я, соціальних та економічних реакцій на COVID-19. Перші спостереження вказують на значний відтік боргу та власного капіталу з країн, що розвиваються, що супроводжують падіння грошових переказів, і точкові наслідки для внутрішніх фінансів, які вже викликані кризою в галузі охорони здоров'я та економіки.

В ініціативі Організації з економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) «Вплив кризи коронавірусу на розвиток фінансів» (The impact of the coronavirus (COVID-19) crisis on development finance) висвітлюються основні ключові виклики для розвитку фінансових систем країн світу [15]. Розглянемо їх детальніше.

Криза COVID-19 вражає країни, що розвиваються, у критичний момент. До кризи фінансування вже не відповідало потребам витрат для досягнення ЦСР до 2030 року, а фіскальний простір був обмежений підвищенням рівня державного боргу та витратами на обслуговування [15].

Криза COVID-19 ризикує створити серйозні невдачі у фінансуванні сталого розвитку. Мобілізація внутрішніх ресурсів постраждає у міру зменшення економічної активності. Прогнозується, що приплив зовнішніх приватних фінансів зменшиться на 700 млрд. доларів США порівняно з рівнем 2019 року, перевищуючи вплив світової фінансової кризи 2008 року на 60%. Бюджетний простір, ймовірно, ще більше звузиться із зростанням внутрішніх витрат та обмінного курсу щодо долара США [15].

У короткостроковій перспективі офіційне фінансування розвитку має бути залучено, щоб стримувати скорочення інших джерел фінансування. Вже обмежені ресурси в поєднанні з економічним впливом кризи означають, що

економіки, що розвиваються, можуть боротися за фінансування адекватних заходів у галузі охорони здоров'я та соціально-економічних реакцій. Жодного єдиного джерела фінансування буде недостатньо для подолання розриву у фінансуванні COVID-19 [15].

У середньостроковій перспективі суб'єктам фінансування розвитку і поза ними необхідно тісно співпрацювати, щоб «відробити краще» для більш справедливого, стійкого і, таким чином, сталого світу. Щодо фінансування розвитку, хоча мобілізація внутрішніх ресурсів залишатиметься єдиним довгостроковим життєздатним джерелом фінансування багатьох суспільних благ та послуг, для покращення вартості будуть потрібні дії з усіх джерел фінансування, що мають спільну мету допомогти національним стратегіям сталого розвитку. Окрім фінансування розвитку, існує, наприклад, необхідність активізувати торгівлю та, у випадку малих острівних держав, що розвиваються, сприяти стійкій океанічній економіці [15].

До кризи COVID-19 податкові надходження, основна форма внутрішніх державних ресурсів та найбільше єдине джерело фінансування розвитку, були недостатніми у великій кількості країн, особливо у порівнянні з потребами ЦСР. Із 124 країн, які мають право на офіційну допомогу в розвитку, з опублікованими даними про податкові надходження в 2017 році, більше третини (46 країн) мали коефіцієнт співвідношення податків, що надійшли до бюджетів країн, до ВВП нижче 15%, що є загальновизнаним еталоном для ефективного державного управління функціонування та сприяння економічному розвитку. Майже дві третини країн у цій вибірці (79 країн) зібрали податкові надходження нижче 20% ВВП.

Крім того, за даними ОЕСР середнє зростання податкових надходжень до ВВП за останні роки сповільнилося. Для вибірки з 26 африканських країн незважене середнє співвідношення податкових надходжень до ВВП у 2015-2017 рр. залишалося на рівні 17,2% [15].

Інші внутрішні ресурси так само забезпечують важливі фінансові засоби для витрат та інвестицій на підтримку сталого розвитку. Аналіз, проведений

ОЕСР [15], свідчить про те, що внутрішні заощадження зростали в країнах з економіками, що розвиваються, як частка ВВП між 2016-18, але заощадження залишалися значно меншими при низьких доходах ніж країни із середнім рівнем доходу. Внутрішні приватні інвестиції є основним джерелом формування основного капіталу, але наявність даних є всеосяжним лише для приблизно третини країн, що розвиваються. Внутрішній фінансовий сектор відіграє центральну роль у посередництві заощаджень та запозичень (відповідно інвестицій), але доступ до фінансових установ та ринків залишався більш обмеженим у країнах з низьким та нижчим середнім рівнем доходу, а витрати на позики часто високі [15].

Доцільно відмітити, що в умовах поширення коронавірусної хвороби спад глобальної та внутрішньої економічної діяльності країн впливає на всі основні джерела податкових надходжень та інші складові фінансових систем. Зниження прибутку підприємств, зменшення споживання та збільшення рівня безробіття, відповідно, спричинить зменшення доходів від податків на прибуток підприємств, податків на товари та послуги та податку на доходи фізичних осіб [15]. Зниження обсягів міжнародної торгівлі, подорожей та внутрішнього споживання призведе до зменшення надходжень від податків на споживання, на які покладається більшість країн із низьким та середнім рівнем доходу. Світова організація торгівлі (СОТ) прогнозує, що глобальна торгівля товарами може зменшитися на 13-32% у 2020 році [20]. За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), кількість прибулих міжнародних туристів може скоротитися на 60-80% у 2020 році порівняно з 2019 роком [18]. Наведене також слугує тригером додаткових зменшень податкових надходжень.

Впливу пандемії коронавірусної хвороби зазнали фінансові системи не лише країн із економікою, що розвивається. Значна кількість багатих на ресурси країн, які отримують високу частку податкових та неподаткових надходжень від сировинних та природних ресурсів, постраждає від суттєвого падіння світових цін на товари [15].

Як зазначається в документі ОЕСР, уряди багатьох країн світу вживають низку податкових заходів, щоб зменшити навантаження на платників податків та зберегти рух грошових потоків підприємств; проте за рахунок зниження доходів державних бюджетів у короткостроковій перспективі [17]. Згадані заходи включають такі як: продовження терміну сплати нарахованих податків та інших платежів до державного бюджету; відстрочення платежів та прискорене повернення податків. За даними ОЕСР [17] станом на другий квартал 2020 року вже 104 країни світу запровадили заходи щодо пільгового оподаткування діяльності підприємств.

Одним із важливих джерел розвитку промисловості та інфраструктурних об'єктів країн є залучення зовнішніх інвестицій. Тому розглянемо вплив пандемії коронавірусної хвороби на стан інвестування.

Після глобальної кризи 2008 року обсяг зовнішніх інвестицій різко впав. Тому не викликає подиву той факт, що глобальні економічні наслідки від пандемії COVID-19 призвели до зниження обсягів інвестування через застосування інвесторами ризик-орієнтованого підходу до управління грошовими надходження від інвестицій.

Зокрема, станом на жовтень 2020 року за даними Інституту міжнародних фінансів (Institute of International Finance) скорочення інвестиційного портфеля нерезидентів на ринки країн, що розвиваються, склало 83,3 млрд. доларів США. Слід відмітити, що цей показник є майже вдвічі вищим за відповідний показник після Глобальної фінансової кризи 2008 року [13].

Сучасна криза та тенденції у фінансуванні сталого розвитку посилюють обмеженість фіскальний простору, з яким стикаються вже багато країн з низьким та середнім рівнем доходу. Вплив на фінансові системи країн з боку кризи суспільного здоров'я та соціально-економічної кризи спричиняє необхідність понесення додаткових суттєвих витрат, спрямованих на охорону здоров'я, соціальний захист та післякризового відновлення.

На підтвердження наведеної тези може слугувати приклад африканських країн, для яких, за попередніми оцінками ОЕСР [15], рівень державного боргу

збільшиться з 57,6% ВВП у 2019 році до приблизно 85% у 2020. І тут на перший план виходить проблема звуження фіскального простору через зростання витрат, пов'язаних із обслуговуванням державного боргу країн. Крім того, виникає проблема розбіжності між доступними ресурсами та потребами у понесенні витрат.

Пандемія COVID-19 нагадує також про глобальний взаємозв'язок та загальну вразливість до глобальних суспільних негараздів. Тому для боротьби з пандемією необхідне міжнародне співробітництво, зосереджене на тому, щоб нікого не залишати.

Коли пандемія закінчиться, ключовим аспектом буде застосування уроків, отриманих в результаті COVID-19, до майбутніх глобальних викликів. COVID-19 загрожує значним регресом у сфері викорінення бідності та сталого розвитку, а отже, ще призведе до зростання розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

Відбудовувати краще означає інтегрувати управління довгостроковим ризиком у політику та фінансові системи. Ці ризики охоплюють екологічні, соціальні та економічні аспекти та їх взаємодію (наприклад, втрата біорізноманіття, зміна клімату, міграція) і можуть спричинити крах цілих економік. Поряд із політичним обґрунтуванням необхідності створення більш справедливого та стійкого світу, вагомими є економічні обґрунтування підходу, що враховує довгострокові ризики. По-перше, екологічні, соціальні та управлінські шоки ризикують зменшити довгострокову вартість активів. По-друге, врахування довгострокових ризиків не означає відмови від короткострокових вигод для довгострокової стійкості у кризовий час.

Пандемія COVID-19 вибухнула, коли більшість країн тільки почали виконувати свій бюджет на 2020 рік. З тих пір короткотерміновим пріоритетом було розроблення та реалізація негайного реагування на кризу, зокрема за допомогою надзвичайних бюджетних інструментів, таких як додаткові бюджети, резервні фонди. Зважаючи на те, що виконання бюджету 2020 року сильно відрізняється від прогнозованого курсу на тлі високої невизначеності,

складання бюджету під час кризи стало безперервним реактивним процесом, що створює напруження для міністерств фінансів [14].

Також розглянемо додатково вплив пандемії на розвиток та ефективність ринків капіталу, які, відповідно до дослідження, проведеного Світовим Банком у 2020 році, стикаються із наступними викликами [19].

1. Нестабільність та зміна ціни на світовому фінансовому ринку: інвестори намагалися оцінити швидко розвивається вплив спалаху, незважаючи на безпрецедентні глобальні політичні дії. На світових фінансових ринках відбулися різкі зміни цін із нижчими рейтингами, менш ліквідними класами активів, що зазнали найбільших корекцій цін. Потік інвестицій до найбезпечніших активів був сильним, оскільки оцінки та апетит інвесторів до більш ризикових активів майже зникли. Криза супроводжувалась різким шоком поставок цін на нафту, що посилило рух цін на деяких інших ринках активів [19].

2. Зменшення ліквідності на світових фінансових ринках: ринки капіталу та банківська взаємозв'язок посилили відтік капіталу та рух на багатьох ринках EMDE. Фірми та приватні особи, які прагнуть ліквідності, використовували будь-які доступні кредитні лінії в банківській системі, тим самим змушуючи банки продавати ліквідні цінні папери та зменшувати ліміти торгівлі, подібно до того, як компанії з управління активами аналогічним чином намагалися продати активи для покриття викупів. Зменшені оцінки активів також становитимуть значну проблему для інших учасників ринку, таких як взаємні фонди грошового ринку, особливо для тих, де інвестиції позначені на ринку. Крім того, значна волатильність та зниження прозорості цін також сприяє зниженню довіри інвесторів [19].

3. Відтік капіталу та знецінення валюти порівняно з доларом США: Зростання попиту на долари США для покриття позик застави спричинив знецінення більшості валют порівняно з доларами США. Рухомі глобальною кризою ліквідності та підвищеною несхильністю до ризиків, ринки капіталу в країнах EMDE зазнали відтоку капіталу на безпрецедентному рівні [19].

4. Низька або відсутність активності на деяких ринках облігацій: Первинний ринок нових випусків облігацій закотився для багатьох емітентів, що є ключовою проблемою, особливо для суверенних держав із нижчим рейтингом та емітентів приватного сектору. У цьому середовищі позичальники приватного сектору будуть все більше покладатися на банківське фінансування, що чинить тиск на банківські кредитні лінії [19].

5. Великий вплив також на менших, менш розвинутих ринках капіталу: це відбулося переважно через ринок державних облігацій. Позичальники, які значною мірою розраховували на зовнішні запозичення, є найбільш вразливими, особливо з менш розвиненими ринками облігацій у місцевій валюті [19].

ВИСНОВКИ

У ході проведення дослідження було досягнуто поставлену мету та зроблено наступні висновки.

Сучасні дослідження наукової спільноти спрямовані на вирішення проблем забезпечення легітимності використання грошових коштів; оцінку стану фінансової системи держави; оптимізації та удосконалення вітчизняного законодавства в контексті підтримки бізнесу та соціально незахищених верств населення в контексті протидії поширенню коронавірусної хвороби; ідентифікацію чинників впливу на стан фінансової безпеки держави; проблему розроблення дієвого механізму реалізації державної підтримки бізнесу в умовах економічної кризи, спричиненої коронавірусною хворобою.

Дослідження міжнародних фінансових організацій показали, що окрім проблем розвитку фінансових систем, існує також і проблема подальшого досягнення Цілей сталого розвитку, оскільки мобілізація внутрішніх ресурсів країн світу наразі страждає від зниження рівня економічної активності.

Прогнозується зростання суттєвих фіскальних ризиків, зокрема в частині наповнення дохідної частини бюджетів країн, пов'язаних із зниженням податкових надходжень, спричиненого низькою економічною активністю суб'єктів фінансових систем.

До кризи COVID-19 податкові надходження, основна форма внутрішніх державних ресурсів та найбільше єдине джерело фінансування розвитку, були недостатніми у великій кількості країн, особливо у порівнянні з потребами ЦСР. Із 124 країн, які мають право на офіційну допомогу в розвитку, з опублікованими даними про податкові надходження в 2017 році, більше третини (46 країн) мали коефіцієнт співвідношення податків, що надійшли до бюджетів країн, до ВВП нижче 15%, що є загальновизнаним еталоном для ефективного державного управління функціонування та сприяння економічному розвитку. Майже дві третини країн у цій вибірці (79 країн) зібрали податкові надходження нижче 20% ВВП.

Попри широке коло стейкхолдерів, що обговорюють питання розвитку глобальної та національних фінансових систем світу, існує потреба у розробленні методологічних засад та організаційно-методичних підходів до проведення оцінювання рівня впливу коронавірусної хвороби на інституціональний потенціал забезпечення фінансових систем.

Література

1. Борисова І.С. (2020). Пандемія COVID-19: економічні та фінансові наслідки.
URL:http://dSPACE.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8778/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%86.%D0%A1..pdf.
2. Васиянович В.С. (2020). Аналіз рівня фінансової безпеки України. *Вісник студентського наукового товариства ДОНУ імені Василя СТУСА*. Т. 1 № 12. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8445>.
3. Внукова Н.М. (2020). Вплив оновлених вимог до фінансового моніторингу на зміни у доступі до фінансування суб'єктів малого і середнього бізнесу. *Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції 18 листопада 2020 року м. Ужгород*.
URL:<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24171>.
4. Вудвуд В.В. (2020). Сутність та роль фінансової безпеки держави в сучасних умовах функціонування. *Економіка та управління національним*

господарством. Випуск I-II (77-78). URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2020/v1_2/2.pdf.

5. Долбнева Д.В. (2020). Вплив COVID-19 на економіку країн світу. *Світова економіка та міжнародні відносини*. № 1 (43). URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-1_0-pages-20_26.pdf.

6. Крушельницька Т. А., Матвєєва О. Ю., Наумов В. М. (2020). Соціально-економічний вплив пандемії COVID-19 у контексті державної політики реалізації глобальної цілі сталого розвитку. *Ефективність державного управління*. № 63. URL: <http://edu.lvivacademy.com/article/view/212679>.

7. Мельник В. М., Савастєєва, О. М. (2020). Бюджетна політика в системі фінансової безпеки держави. *Науковий вісник НАСOA*. 74-81. URL: <http://194.44.12.92:8080/xmlui/handle/123456789/4802>.

8. Олешко А.А., Ровнягін О.В. (2020). Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. № 4 (20). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7780>.

9. Петрович А. З., Татарин Н.Б. (2020). Стан та перспективи розвитку фінансового ринку України. *Молодий вчений*. № 3(79). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/3/57.pdf>.

10. Пирожкова Ю.В. (2020). Публічні фінанси: пошук оптимальної моделі правового регулювання в умовах подолання пандемії COVID-19. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. № 1. 2020. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-1-2020/26.pdf>.

11. Приймак О.О. (2020). Вплив коронавірусної хвороби на економіку України. *Матеріали конференцій НАСOA*. URL: <http://194.44.12.92:8080/xmlui/handle/123456789/5303>.

12. Ярема Я.Р., Сподарик Т.І. (2020). Феномен ухилення від сплати податків в Україні в умовах соціально-економічної кризи та пандемії COVID-19. *Збірник тез II міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна парадигма публічного управління»*. URL: http://sci.ldubgd.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7340/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B

8_%D0%9B%D0%9D%D0%A3_2020_%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0_%D0%9F%D0%A3.pdf#page=221.

13. IIF (2020), IIF Capital Flows Tracker –April 2020 –The COVID-19 cliff (blog), *Institute of International Finance, Washington D.C.*, https://www.iif.com/Portals/0/Files/content/1_IIF_Capital%20Flows%20Tracker_April.pdf.

14. IMF (2020). Fiscal Affairs. Special Series on CoVID-19. *Official website*. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/covid19-special-notes/en-special-series-on-covid-19-budgeting-in-a-crisis-guidance-on-preparing-the-2021-budget.ashx>.

15. OECD (2020). Global financial markets policy responses to COVID-19. *Official website*. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/global-financial-markets-policy-responses-to-covid-19-2d98c7e0/>.

16. OECD (2020). *Impact of the COVID-19 and the global oil price shock on oil-exporting developing countries*, OECD Publishing, Paris, 27 p.

17. OECD/FTA (2020) *Tax Administration Responses to COVID-19: Measures Taken to Support Taxpayers*, OECD Publishing, Paris, https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126478-29c4rprb3y&title=Tax_administration_responses_to_COVID-9_Measures_taken_to_support_taxpayers.

18. UNWTO (2020). International tourist numbers could fall 60-80% in 2020 (press release), *United Nations World Tourism Organization*, Madrid, <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>.

19. World Bank Group (2020). Covid-19 Outbreak: Capital Markets Implications and Response. *Official website*. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/776691586478873523/COVID-19-Outbreak-Capital-Markets.pdf>.

20. WTO (2020). *Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy*. World Trade Organization, Geneva, https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm.

References

1. Borysova, I.S. (2020), “The COVID-19 pandemic: economic and financial consequences”, [Online], available at:

URL:http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8778/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%91%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%86.%D0%A1..pdf (Accessed 20 Jan 2023).

2. Vasyianovych, V.S. (2020), "Analysis of the level of financial security of Ukraine", *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva DOnNU imeni Vasylia STUSA*, [Online], vol. 12, available at: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8445> (Accessed 20 Jan 2023).

3. Vnukova, N.M. (2020), "Impact of updated requirements for financial monitoring on changes in access to financing for small and medium-sized business entities", *Zbirnyk materialiv V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Collection of material V All-Ukrainian scientific and practical conference], *Uzhhorod, November 18*, [Online], available at: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24171> (Accessed 20 Jan 2023).

4. Vudvud, V.V. (2020), "The essence and role of the financial security of the state in modern conditions of operation", *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, [Online], vol. I-II (77-78), available at: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2020/v1_2/2.pdf (Accessed 20 Jan 2023).

5. Dolbneva, D.V. (2020), "The impact of COVID-19 on the world economy", *Svitova ekonomika ta mizhnarodni vidnosyny*, [Online], vol. 1 (43), available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-1_0-pages-20_26.pdf (Accessed 20 Jan 2023).

6. Krushelnytska, T. A., Matveieva, O. Yu. and Naumov, V. M. (2020), "The socio-economic impact of the COVID-19 pandemic in the context of the state policy of implementing the global goal of sustainable development", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, [Online], vol. 63, available at: <http://edu.lvivacademy.com/article/view/212679> (Accessed 20 Jan 2023).

7. Melnyk, V. M. and Savastieieva, O. M. (2020), "Budgetary policy in the system of financial security of the state", *Naukovyi visnyk NASOA*, [Online], vol. 63, available at: <http://194.44.12.92:8080/xmlui/handle/123456789/4802> (Accessed 20 Jan 2023).

8. Oleshko, A.A. and Rovniahin, O.V. (2020), "Anti-crisis policy of national states in the context of overcoming the socio-economic consequences of COVID-19", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4(20). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7780> (Accessed 20 Jan 2023).

9. Petrovych, A. Z. and Tataryn, N.B. (2020), “State and prospects of development of the financial market of Ukraine”, *Molodyi vchenyi*, [Online], vol. 3(79), available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/3/57.pdf> (Accessed 20 Jan 2023).

10. Pyrozhkova, Yu.V. (2020), “Public finance: the search for the optimal model of legal regulation in the conditions of overcoming the COVID-19 pandemic”, *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Yurydychni nauky*, [Online], vol. 1, available at: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-1-2020/26.pdf> (Accessed 20 Jan 2023).

11. Pryimak, O.O. (2020), “The impact of the coronavirus disease on the economy of Ukraine.”, *Materialy konferentsii NASOA* [NASOA conference materials], available at: <http://194.44.12.92:8080/xmlui/handle/123456789/5303> (Accessed 20 Jan 2023).

12. Iarema, Ya.R. and Spodaryk, T.I. (2020), “The phenomenon of tax evasion in Ukraine in the context of the socio-economic crisis and the COVID-19 pandemic”, *Zbirnyk tez II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [International scientific and practical conference. Modern Paradigm of Public Administration], available at: http://sci.ldubgd.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7340/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%9B%D0%9D%D0%A3_2020_%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0_%D0%9F%D0%A3.pdf#page=221 (Accessed 20 Jan 2023).

13. IIF (2020), “IIF Capital Flows Tracker –April 2020 –The COVID-19 cliff (blog)”, Institute of International Finance, Washington D.C., available at: https://www.iif.com/Portals/0/Files/content/1_IIF_Capital%20Flows%20Tracker_April.pdf (Accessed 20 Jan 2023).

14. IMF (2020), “Fiscal Affairs. Special Series on CoVID-19”, Official website, available at: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/covid19-special-notes/en-special-series-on-covid-19-budgeting-in-a-crisis-guidance-on-preparing-the-2021-budget.ashx> (Accessed 20 Jan 2023).

15. OECD (2020), “Global financial markets policy responses to COVID-19”, Official website, available at: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/global-financial-markets-policy-responses-to-covid-19-2d98c7e0/> (Accessed 20 Jan 2023).

16. OECD (2020), Impact of the COVID-19 and the global oil price shock on oil-exporting developing countries, OECD Publishing, Paris, France.
17. OECD/FTA (2020), Tax Administration Responses to COVID-19: Measures Taken to Support Taxpayers, OECD Publishing, Paris, available at: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126478-29c4rprb3y&title=Tax_administration_responses_to_COVID-9_Measures_taken_to_support_taxpayers (Accessed 20 Jan 2023).
18. UNWTO (2020), “International tourist numbers could fall 60-80% in 2020 (press release)”, United Nations World Tourism Organization, Madrid, available at: <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020> (Accessed 20 Jan 2023).
19. World Bank Group (2020), “Covid-19 Outbreak: Capital Markets Implications and Response”, Official website, available at: <http://pubdocs.worldbank.org/en/776691586478873523/COVID-19-Outbreak-Capital-Markets.pdf> (Accessed 20 Jan 2023).
20. WTO (2020), “Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy”, World Trade Organization, Geneva, available at: https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm (Accessed 20 Jan 2023).

Стаття надійшла до редакції 11.02.2023 р.